مقاله پژوهشی
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره ۲۱، فروردین ۱۴۰۱، ۳۲-۱۷

اثربخشی بسته آموزشی فرزندپروری بر کاهش مشکلات پرخاشگری و قانون‌شکنی نوجوانان: یک مطالعه نیمه آزمایشی

شیوا رادفر[۱]، اقبال زارعی[۲]، منصور سودانی[۳]، مهناز معلم[۴]

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۵/۳۱ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۱۴۰۰/۰۷/۰۴ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۱۴۰۰/۰۹//۳۰ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۰/۰۱

چکیده

زمینه و هدف: فرزندپروری به عنوان مجموعه رفتارهایی از سوی والدین جهت تربیت فرزندان، همواره موضوعی چالش برانگیز برای والدین بوده است و آموزش به والدین یکی از راه‌کارهای اساسی جهت کاهش این چالش‌ها به شمار می‌آید. پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی بسته آموزشی فرزندپروری بر کاهش مشکلات پرخاشگری و قانون‌شکنی نوجوانان شهر اهواز انجام شد.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر نیمه آزمایشی با طرح گروه آزمایش و کنترل با پیش‌آزمون- پس‌آزمون بود. از بین کلیه والدین (زن و مرد) دارای فرزند نوجوان با مشکل پرخاشگری و قانون‌شکنی مراجعه کننده به مراکز مشاوره اهواز در سال ۱۳۹۹، ۳۴ نفر انتخاب و به صورت تصادفی (قرعه‌کشی) در دو گروه آزمایش (۱۷ نفر) و کنترل (۱۷ نفر) قرار گرفتند. گروه آزمایش به مدت ۸ جلسه تحت آموزش بسته تدوین شده فرزندپروری قرار گرفتند و گروه کنترل آموزشی دریافت نکردند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مقیاس اندازه‌گیری مشکلات رفتاری Child Behavior Checklist (CBCL) استفاده شد. داده‌ها با استفاده از تحلیل کوواریانس چند متغیره تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که آموزش فرزندپروری بر نمره مشکلات قانون‌شکنی ($F=۱۸/۳۳۵$، $P<۰/۰۰۱$) و پرخاشگری ($F=۱۵/۳۴۶$، $P<۰/۰۰۱$) تأثیر معنی‌دار داشته است.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، می‌توان نتیجه گرفت بسته آموزشی تدوین شده فرزندپروری نوجوانان بر بهبود مشکلات پرخاشگری و قانون‌شکنی مؤثر می‌باشد. این بسته جهت بهبود مشکلات رفتاری نوجوانان، به والدین پیشنهاد می‌شود.

واژه‌های کلیدی: آموزش، فرزندپروری، نوجوانان، پرخاشگری

۱- دکترای تخصصی مشاوره، گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان ،بندرعباس، ایران
۲- (نویسنده‌مسئول) دانشیار، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان،بندرعباس، ایران
تلفن: ۰۷۶-۳۲۲۴۲۸۲۰، دور نگار: ۰۷۶-۳۲۲۴۲۸۲۰، پست الکترونیکی: eghbalzarei2010@yahoo.com
۳- استاد، گروه مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
۴- استاد، گروه بخش فناوری آموزشی و سوادآموزی، دانشگاه تاوسون، مریلند ایالات متحده، آمریکا

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

مقدمه

نوجوانان گروه متمایزی هستند که نیاز به توجه ویژه دارند [۱]، چرا که دوره نوجوانی هم‌زمان با تغییرات رفتاری قابل توجه همراه با رشد ساختار و عملکرد مغز است [۲]. نوجوانان در عصر حاضر با چالش‌های بی‌شماری مواجه‌اند که برخی از این چالش‌ها شامل خشونت و رفتارهای انحرافی [۳]، رفتار قانون شکنانه [۴] و رفتارهای ضد اجتماعی [۵] می‌باشند. این مشکلات که نوجوانان با آن روبه‌رو هستند می‌تواند بر روی آنان تأثیر مخربی بگذارد [۶]، چرا که مشکلات رفتاری یکی از شایع‌ترین دلایل مراجعه نوجوانان به مراکز اورژانس بهداشت روان بوده و این مسئله‌ای پیچیده محسوب می‌شود که ۱۱ تا ۵۵ درصد از کل مراجعان مراکز بهداشت روان را تشکیل می‌دهد و نیز با شیوع بالا در حال حاضر تخمین زده می‌شود [۷].

این موضوع پیامدهای طولانی مدتی در دست‌یابی نوجوانان به فرصت‌های تحصیلی، کاری و روابط پایدار دارد که همه برای سازگاری موفقیت‌آمیز در آینده فرد مهم می‌باشند [۸]. پژوهش‌گران بر این باورند که بیش‌تر این چالش‌ها ناشی از محیط است، براساس نظریه فرآیند اجتماعی، رفتار فرد در بستر فرآیندهای اجتماعی شکل می‌گیرد [۹]. هم‌چنین Williams و همکاران در پژوهش خود نشان دادند که سبک فرزندپروری با مشکلات عاطفی و رفتاری نوجوانان رابطه دارد [۱۰].

مداخلات نامناسب والدین از موجبات رفتارهای قانون شکنانه نوجوانان می‌شود [۱۱] و خانواده به دلیل کیفیت پایین ارتباطات، زمینه را برای مشکلات رفتاری نوجوان فراهم می‌کند [۱۲] به صورتی‌که درگیری‌های مخرب والدین پیش بینی کننده عواطف منفی فرزندان است [۱۳]. هم‌چنین ارتباط والدین با نوجوان خود می‌تواند مشکلات عاطفی و رفتاری او را تعدیل و یا برخلاف آن، می‌تواند تشدید کننده باشد [۱۴]، چرا که تعامل والد و نوجوان از جمله عوامل کلیدی کاهش آسیب‌های روانی دوران بلوغ محسوب می‌شود [۱۵]. شواهد بسیاری وجود دارد که حمایت مثبت خانواده و مشارکت والدین در مرزهای خانواده به عنوان محافظ نوجوان در برابر مشکلات رفتاری عمل می‌کند [۱۶].

در دوران نوجوانی فرد احساس تنهایی می‌کند و این احساس می‌تواند ناشی از ضعف ارتباط با خانواده و نارضایتی از این ارتباط باشد [۱۷]. اقدامات والدین از جمله آموزش، جهت کاهش مشکلات عاطفی و رفتاری فرزند نوجوانشان باعث کاهش این مشکلات می‌شود [۱۸]. بنابراین برنامه‌های مداخلاتی و پیش‌گیری که هدف آن بهبود تعاملات است می تواند به ارتقاء مثبت والدین کمک کند و تأکید بر آن بوده که والدین باید در این برنامه‌ها گنجانده شوند تا تأثیرات سودمند آن را در شیوه فرزندپروری افزایش دهند [۱۳]. آموزش به والدین و روابط بین آن‌ها و فرزندان را بهبود و مداخله‌ای مؤثر در درمان اختلالات رفتاری فرزندان است [۸]. مهارت‌های والدینی، پذیرش، حمایت و دلگرمی به پیش‌گیری از مشکلات فرزندان کمک می‌کند [۱۹]. در نهایت می‌توان گفت، مشکلات نوجوانان در ارتباط با مسئله فرزندپروری است؛ بنابراین یک جنبه خاص که نیاز به توجه ویژه دارد نظام خرد

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

خانواده است که نظریه و تحقیقات تجربی برای دهه‌ها اجماع گسترده‌ای راجع به اهمیت حیاتی روابط والد و فرزند در طول رشد و سازگاری آن‌ها با کودک و نوجوان نشان داده است [۲۰].

بنابراین با وجود نقش خانواده و سبک فرزندپروری آنان در آسیب‌های دوران نوجوانی [۲۱]، در پژوهش‌ها به شکل مشخص بر گستردگی اجزاء و ابعاد خانواده تأکید نشده است چرا که هر پژوهش به بخشی از آن آسیب‌ها اشاره نموده است. برای نمونه می‌توان به مشکل توجه و بیش فعالی [۲۲]، مشکلات اجتماعی و بین فردی [۲۳]، و پرخاشگری اشاره نمود [۲۴].

با توجه به این‌که مطالعات نسبتاً کمی در مورد نقش والدین از بعد تجربه زیسته آنان در کاهش مشکلات نوجوانان به عنوان عامل تعیین‌کننده سلامت فرزندان انجام شده است [۲۵]، پژوهش‌گر در جهت فهم و تبیین تجارب زیسته والدین دارای فرزند نوجوان و به طور خاص نوجوانان پرخاشگر و قانون‌شکن بوده است. از سویی در رابطه با نقش و فرآیند خانواده در کاهش مشکلات عاطفی و رفتاری نوجوانان، بیش‌تر در کشورهای غربی پژوهش‌هایی انجام شده است [۱۱]. لذا با توجه به اهمیت دوران نوجوانی و مشکلات عاطفی و رفتاری این دوران، پژوهش حاضر بر آن بود این عامل مهم را در بافت بومی و ایرانی بررسی کند. بنابر تمهیدات یاد شده، پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی آموزش فرزندپروری به والدین نوجوانان بر کاهش مشکلات پرخاشگری و قانون‌شکنی نوجوانان انجام شد.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر از نوع نیمه آزمایشی همراه با پیش آزمون-پس آزمون با گروه کنترل بود. والدین تمامی نوجوانان ۱۲ تا ۱۸ سال شهر اهواز در سال ۱۳۹۹ که فرزندانشان مشکلات عاطفی و رفتاری داشتند، جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل دادند. این مطالعه دارای کد اخلاق با شماره ثبتی IR.HUMS.REC.1400.110 از دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان می‌باشد.

پژوهش حاضر دارای یک متغیر مستقل شامل بسته آموزشی فرزندپروری و دو متغیر وابسته شامل قانون‌شکنی و پرخاشگری و نیز دارای دو گروه آزمایش و کنترل بود. حجم نمونه حاضر طبق مطالعه Sabbagh Zadeh و همکاران [۲۶]، با در نظر گرفتن انحراف معیار ۱۰/۵۶ (انحراف معیار مشکلات عاطفی-رفتاری نوجوانان)، d=۱۰/۱۳ (اختلاف میانگین پیش آزمون پرخاشگری گروه‌های آزمایش و کنترل)، Power=۰/۸۰ (توان آزمون) و α=۰/۰۵ (خطای نوع I در آزمون فرضیه)، برای هر گروه ۱۵/۳۶ برآورد شد که با توجه به احتمال ریزش‌های احتمالی حجم نمونه، برای هر گروه ۱۷ نفر از والدین (پدر یا مادر) در نظر گرفته شد. بنابراین ۳۴ نفر پس از بررسی معیارهای ورود به مطالعه به روش نمونه‌گیری هدفمند به عنوان نمونه انتخاب شدند.

$$n = \frac{2\sigma^2(Z_{1-\frac{\sigma}{2}} + Z_{1-\beta})^2}{d^2}$$

برای اجرای پژوهش در ابتدا مجوز از معاونت پژوهشی دانشگاه و گروه آموزشی مشاوره دانشگاه هرمزگان گرفته شد

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

و با مراجعه پژوهش‌گر به مراکز مشاوره فهرستی از پدران و مادران دارای فرزند نوجوان با مشکلات عاطفی و رفتاری که جهت درمان فرزند نوجوان خود به مراکز مشاوره شهر اهواز مراجعه و اقدامی جهت درمان صورت نداده بودند تهیه و با آنان تماس حاصل شد و جهت درمان گروه هدف مشخص شدند. سپس در دو گروه کنترل و آزمایش به روش تخصیص تصادفی (قرعه‌کشی)، نمونه‌های انتخابی به صورت مساوی به گروه مداخله (۱۷ نفر) و گروه کنترل (۱۷ نفر) تقسیم شدند.

ملاک‌های ورود به پژوهش شامل تمایل مراجعین به شرکت در پژوهش، داشتن فرزند ۱۲ تا ۱۸ سال مبتلا به مشکلات پرخاشگری و قانون شکنی، سواد لازم والدین جهت تکمیل پرسش‌نامه، درک مباحث و انجام تمرینات آموزشی مطرح شده در جلسات گروه درمانی و ارائه آن در جلسه بعد، و مهارت لازم جهت استفاده از نرم‌افزار آموزشی آنلاین بودند. ملاک خروج نیز شامل نقص در تکمیل پرسش‌نامه پژوهش، زندگی نکردن نوجوان با پدر و مادر، عدم تمایل به شرکت در تمام جلسات گروه‌درمانی بودند.

بعد از انتخاب نمونه به اعضای گروه آزمایش، بسته آموزشی تدوین شده ارائه شد و این در حالی بود که به اعضای گروه کنترل هیچ مداخله و درمانی ارائه نشد و به آن‌ها این اطمینان داده شد پس پایان پژوهش، مشاوره فردی با آن‌ها صورت خواهد گرفت و مشاور جهت قدردانی از آن‌ها آموزش‌های لازم جهت حل مشکلات رفتاری فرزندانشان به آن‌ها داده خواهد شد. در این پژوهش ملاحظات اخلاقی شامل رعایت صداقت، امانت‌داری علمی موضوعات مطرح شده در جلسات، رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان برای شرکت در پژوهش، محرمانه نگه‌داشتن اطلاعات شرکت کنندگان، بی‌نام بودن مقیاس اندازه‌گیری در پژوهش مورد توجه قرار گرفته شد.

جهت تشخیص مشکل عاطفی و رفتاری نوجوان و نیز تشخیص تأثیرگذاری آموزش‌های صورت گرفته، از پرسش‌نامه اندازه‌گیری مشکلات رفتاری Child Behavior Checklist (CBCL)، Achenbakh و همکاران (۲۰۰۱)، استفاده شد. این ابزار برای کودکان و نوجوانان ۶ تا ۱۸ سال تدوین شده، فرم گزارش والدین در پرسش‌نامه Achenbakh، مدلی چند محوری است که برای سازماندهی و یک‌پارچه‌سازی داده‌های تجربی حاصل از منابع اطلاعاتی مختلف چارچوبی فراهم کرده است. آن‌ها براساس شیوه‌های آماری مانند تحلیل عاملی، این مدل را توسعه داده‌اند و به دو عامل کلی درونی‌سازی و برونی سازی دست یافتند [۲۷]. در ایران نیز Minayee (۱۳۸۵) با استفاده از روش تحلیل عاملی از هشت عامل اضطراب/ افسردگی، گوشه‌گیری/ افسردگی، شکایت جسمانی، مشکلات اجتماعی، مشکلات تفکر، مشکلات توجه، رفتار قانون‌شکنی و رفتار پرخاشگری در این مقیاس مورد تأیید قرار گرفت [۲۸]. Ghamari-Givi و همکارش (۲۰۱۵) [۲۹]، روایی و پایایی آن را بر روی ۲۰۰ کودک و نوجوان سنجیدند و آن بخش از سیاهه که مشکلات عاطفی-رفتاری را می‌سنجد شامل ۱۱۳ سؤال اصلی و ۸ سؤال فرعی است که در یک مقیاس ۳ درجه‌ای (۰= نادرست، ۱= تا حدی یا گاهی درست، ۲= کاملاً یا غالباً درست) نمره‌گذاری می‌شود. این سیاهه ۸ مشکل یا سندرم عاطفی-

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

رفتاری را اندازه می‌گیرد که شامل اضطراب/ افسردگی، گوشه-گیری/ افسردگی، شکایت جسمانی، مشکلات اجتماعی، مشکلات تفکر، مشکلات توجه (بی‌توجهی، بیش‌فعالی و تکانش‌گری)، رفتار قانون‌شکنی و رفتار پرخاشگرانه را شامل شد. تعداد ۱۷ سؤال به هیچ یک از این سندرم‌ها تعلق ندارند و تحت عنوان "سایر مشکلات" طبقه‌بندی می‌شوند. آزمون مجدد اعتبار کل سیاهه ۰/۹۴ و برای اضطراب / افسردگی ۰/۸۲، گوشه‌گیری / افسردگی ۰/۸۹، شکایت جسمانی ۰/۹۲، مشکلات اجتماعی ۰/۹۰، مشکلات تفکر ۰/۸۶، مشکلات توجه ۰/۹۲، رفتار قانون‌شکنی ۰/۹۱ و رفتار پرخاشگری ۰/۹۰ و هم‌چنین آلفای کرونباخ برای کل سیاهه ۰/۹۷ و اضطراب / افسردگی ۰/۸۴، شکایت جسمانی ۰/۸۲، مشکلات اجتماعی ۰/۸۲، مشکلات تفکر ۰/۷۸، مشکلات توجه ۰/۸۶، رفتار قانون شکنی ۰/۸۵ و رفتار پرخاشگری ۰/۹۴ گزارش شده است. چهار عامل اختلال‌های برون ریزی، درون ریزی و جسمانی شده به عنوان اختلالات محوری هستند که به وسیله این سیاهه رفتاری قابل شناسایی هستند [۲۹]. پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ محاسبه گردید.

پیش از اجرای پژوهش، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شامل: سطح تحصیلات، جنسیت، سن شرکت کنندگان در پژوهش و نیز جنسیت فرزندان آزمودنی‌ها ثبت شد. پرسش‌نامه‌ها دو بار در طی مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون در آخرین جلسه بر روی اعضای گروه آزمایش و کنترل اجرا شد. جلسات آموزشی بر طبق برنامه‌ای مدون با استفاده از مبانی نظری سبک‌های فرزندپروری تدوین شد [۱۰].

مداخله آموزشی برنامه فرزندپروی نوجوانان بر روی والدین (پدر یا مادر) شرکت کننده گروه آزمایش طی ۸ جلسه اجرا شد. جهت اجرای مداخله در جلسات آموزشی، به وسیله تماس تلفنی با تک تک آن‌ها و ذکر ساعت و مدت حضور آن‌ها در کلاس آموزشی آنلاین هماهنگی لازم با آن‌ها صورت گرفت. گروه مداخله از طریق ۸ جلسه ۷۵ دقیقه‌ای از طریق برنامه آنلاین اسکای روم به روش سخنرانی، ارائه پاورپوینت آموزشی، بحث گروهی، پرسش و پاسخ آموزش داده شد. آموزش فرزندپروری توسط دانشجوی دکترای مشاوره خانواده ارائه گردید و اطلاعات مربوط به شرکت‌کنندگان توسط محقق از طریق پرسش‌نامه آنلاین و نیز مصاحبه قبل و بعد از مداخله جمع‌آوری شد.

قبل از شروع مداخله، رضایت کتبی از شرکت کنندگان دریافت و به آن‌ها این اطمینان داده شد که اطلاعات دریافتی محرمانه بوده و نمونه‌ای از مجوز دریافتی از سوی معاونت آموزشی دانشگاه نیز به آن‌ها ارائه شد. گروه کنترل در این فاصله هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد. خلاصه جلسات درمان در جدول ۱ ارائه شده است [۳۰].

در پژوهش حاضر ریزش نمونه وجود نداشت و با توجه به این‌که به آن‌ها این اطمینان داده شده که جلسات مشاوره فردی پس از دوره آموزشی کنونی به صورت رایگان در اختیار آن‌ها قرار داده خواهد شد، رضایت آن‌ها جهت همکاری دریافت شد و این همکاری پس از گروه‌درمانی ادامه‌دار بود.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

جدول ۱- خلاصه محتوای جلسات برنامه آموزش فرزندپروری نوجوانان دارای پرخاشگری و قانون‌شکنی/۳۰/

جلسه	شرح هر جلسه
جلسه اول	برقراری ارتباط و آشنایی با والدین،گردآوری اطلاعاتی در مورد موضوعاتی که باعث ایجاد مشکل بین نوجوان و والدین شده‌است، تشریح اهداف در جلسات.
جلسه دوم	تشخیص تفاوت بین فکر و واقعیت در زمینه پرخاشگری و نشان دادن رابطه بین محرک- فکر- احساس- رفتار. مشخص کردن نقش افکار ناسالم در فکر و رفتار در زمینه خشم. تعیین نقش والدین در ایجاد افکار- احساسات- رفتار. آموزش نحوه تغییر پاسخ‌گویی والدین به رفتارهای نوجونشان نسبت به شیوه‌های قبلی که استفاده می‌کردند.
جلسه سوم	بررسی اهمیت ارتباط سازنده با نوجوان و این‌که در هر رابطه‌ای وجود اختلاف و تناقض می‌تواند امری طبیعی باشد. آموزش مهارت‌های ارتباطی والد و نوجوان و اهمیت آن. آموزش همدلی با فرزند نوجوان. آموزش مهارت‌های بارش فکری و رها کردن هیجانات.
جلسه چهارم	مشخص کردن راه‌هایی برای شروع رابطه نوجوان با اجتماع بیرون و نحوه برخورد جامعه با او. بررسی نحوه فراگیری روابط اجتماعی. بررسی نقش جامعه و ارتباطات بر نوجوان. بررسی حد و مرزها بین نوجوان و جامعه.
جلسه پنجم	مشخص کردن این‌که مشکلات پرخاشگری نوجوان بیش‌تر در چه زمینه‌ای است. آموزش تکنیک‌ها و راه‌کارهایی به والدین برای کمک به افزایش مهارت آموزی فرزندانشان.
جلسه ششم	بررسی تأثیر نظام باوری والدین در مورد زندگی و نقش آن‌ها بر نوجوان. تکنیک نوشتن فیلم‌نامه زندگی خود را بنویسید. تکنیک تنظیم عواطف و هیجانات خود در طول زمان‌ها و موقعیت های مختلف.
جلسه هفتم	آموزش استراتژی یک قدم رو به عقب بازگشتن. تاکنون چندین بار پیش آمده که شما و فرزند نوجوانتان در مورد موضوعات جزیی که اهمیت آن‌چنانی نداشته‌اند با هم بحث داشته‌اید؟ زمانی که یک قدم به گذشته باز می‌گردید و در مورد آن موضوع به خوبی می‌اندیشید، آیا به این نتیجه می‌رسید که چیزهای کوچک می‌توانند اطلاعات بیشتری در مورد رابطه شما بیان کنند؟
جلسه هشتم	جمع‌بندی کلی از تمام موضوعات مطرح شده در جلسات آموزشی و نتیجه‌گیری از برداشت‌های والدین از آموزش صورت گرفته.

تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ و با رعایت پیش فرض‌های آزمون انجام گرفت. داده‌های جمع آوری شده در سطح آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد) و آمار استنباطی شامل آزمون مجذور کای، آزمون دقیق فیشر و تحلیل کواریانس چندمتغیره مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. هم چنین برای بررسی نرمال بودن از آزمون ناپارامتریک Kolmogorov-Smirnov و برای بررسی مفروضه همگنی واریانس‌ها از آزمون Levene استفاده شد. سطح معناداری در آزمون ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

در جدول ۲ ویژگی‌های جمعیت شناختی گروه‌های مورد مطالعه شامل سن، سطح تحصیلات، جنسیت پدر و مادرها و فرزند نوجوان آن‌ها ارائه شده است. به منظور مقایسه دو گروه از نظر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی از آزمون خی دو استفاده شد. با توجه به عدم معنی‌داری مقدار آماره‌های به دست آمده نتیجه گرفته می‌شود بین ویژگی‌های جمعیت شناختی دو گروه تفاوتی وجود ندارد (P>۰/۰۵).

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

جدول ۲- ویژگی‌های جمعیت شناختی شرکت کنندگان در پژوهش به تفکیک گروه آزمایش و کنترل در سال ۱۳۹۹

متغیر		آزمایش (تعداد=۱۷) (درصد) فراوانی	گروه کنترل (تعداد=۱۷) (درصد) فراوانی	مقدار P
سن والدین شرکت‌کننده	۳۰ تا ۳۵ سال	۲ (۱۱/۸)	۲ (۱۱/۸)	۰/۹۸۸*
	۳۶ تا ۴۰ سال	۴ (۳۴/۵)	۳ (۱۷/۶)	
	۴۱ تا ۴۵ سال	۲ (۱۱/۸)	۲ (۱۱/۸)	
	۴۶ سال و بالاتر	۹ (۵۲/۹)	۱۰ (۵۸/۸)	
سطح تحصیلات شرکت - کنندگان	دیپلم	۸ (۴۷/۱)	۶ (۳۵/۳)	۰/۷۳۵*
	فوق‌دیپلم	۲ (۱۱/۸)	۴ (۲۳/۶)	
	لیسانس	۵ (۲۹/۴)	۵ (۲۹/۴)	
	فوق‌لیسانس و بالاتر	۲ (۱۱/۸)	۲ (۱۱/۸)	
جنسیت شرکت کنندگان	زن	۱۲ (۷۰/۶)	۱۰(۵۸/۸)	۰/۹۹۱*
	مرد	۵ (۲۹/۴)	۷ (۴۱/۲)	
جنسیت فرزند نوجوان	دختر	۹ (۵۲/۹)	۹ (۵۲/۹)	۰/۸۴۵**
	پسر	۸ (۴۷/۱)	۸ (۴۷/۱)	

آزمون دقیق فیشر، **آزمون مجذور کای، P<۰/۰۵ اختلاف معنی‌دار

میانگین و انحراف معیار نمرات پیش آزمون و پس آزمون متغیرهای رفتارهای قانون شکنی و پرخاشگری دو گروه آزمایش و گواه در جدول ۳ ارائه شده است. هم‌چنین در این جدول نتایج آزمون Kolmogorov-Smirnov برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها در گروه‌ها گزارش شده است. با توجه به این جدول، فرض نرمال بودن توزیع متغیرها برقرار می‌باشد.

جدول ۳- شاخص‌های توصیفی نمرات پیش‌آزمون-پس‌آزمون در دو گروه آزمایش (۱۷ نفر) و کنترل (۱۷ نفر)

متغیر	وضعیت	گروه	میانگین	انحراف معیار	آماره آزمون Kolmogorov-Smirnov	مقدار P
رفتارهای قانون شکنی	پیش آزمون	آزمایش	۲۰/۱۲	۲/۷۸	۰/۱۶۴	۰/۶۹۲
		گواه	۲۱/۷۶	۴/۰۸	۰/۱۳۸	۰/۸۶۱
	پس آزمون	آزمایش	۱۶/۷۶	۲/۵۳	۰/۱۶۹	۰/۶۵۶
		گواه	۲۱/۱۲	۳/۹۵	۰/۱۵۴	۰/۷۶۲
پرخاشگری	پیش آزمون	آزمایش	۲۶/۳۵	۳/۰۴	۰/۱۴۲	۰/۸۳۴
		گواه	۲۴/۵۹	۲/۹۳	۰/۲۰۹	۰/۳۹۳
	پس آزمون	آزمایش	۲۳/۱۸	۳/۵۹	۰/۱۵۸	۰/۷۳۴
		گواه	۲۳/۹۴	۳/۴۱	۰/۱۹۹	۰/۴۵۳

P<۰/۰۵ انحراف معنی‌دار از توزیع نرمال

به منظور بررسی اثربخشی بسته آموزشی فرزندپروری تجربه زیسته بر کاهش مشکلات پرخاشگری و قانون‌شکنی نوجوانان از آزمون تحلیل کواریانس چندمتغیره استفاده شد. نتایج آزمون بررسی همگنی شیب رگرسیون پیش‌آزمون و

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

پس‌آزمون نمرات در گروه آزمایش و کنترل نشان داد که شیب رگرسیون در هر دو گروه برابر است ($F_{۴،۵۴}$ = ۱/۳۹۲، P>۰/۰۵). نتایج آزمون Levene برای بررسی همگنی واریانس متغیرهای وابسته در گروه‌ها نشان داد که واریانس رفتارهای قانون شکنی ($F_{۱،۳۲}$ = ۲/۴۵۴، P>۰/۰۵) و پرخاشگری ($F_{۱،۳۲}$ = ۰/۰۹۳، P>۰/۰۵) در گروه‌ها همگن می‌باشد. نتایج آزمون ام باکس برای بررسی برابری ماتریس کواریانس متغیرهای وابسته در بین گروه آزمایش و کنترل نیز نشان داد که ماتریس کواریانس متغیرهای وابسته در دو گروه برابر است. (Box's M=۴/۳۸۲ ،F=۱/۳۶۲ ،P>۰/۰۵). نتایج آزمون Bartlett برای بررسی کرویت یا معنی‌داری رابطه بین متغیرها نشان داد که رابطه بین این مؤلفه‌ها معنی‌دار است (P<۰/۰۰۱، df=۲، ۳۱/۴۶۰= مقدار کای دو). پس از بررسی پیش فرض‌های تحلیل کواریانس چندمتغیره، نتایج آزمون نشان داد که بین دو گروه حداقل در یکی از دو متغیر رفتارهای قانون شکنی و پرخاشگری تفاوت آماری معنی‌داری وجود دارد (Wilks Lambda=۰/۴۷۷ ،$F_{۲،۲۹}$ =۱۵/۹۲۴ ،p<۰/۰۰۱) (جدول ۴).

جدول ٤- نتایج تحلیل کواریانس چندمتغیره برای اثر اصلی متغیر بسته آموزشی فرزندپروری بر متغیرهای وابسته

اثر	آزمون‌ها	مقادیر	مقدار F	درجه آزادی اثر	درجه آزادی خطا	مقدار P	اندازه اثر
گروه	اثر پیلایی	۰/۵۲۳	۱۵/۹۲۴	۲	۲۹	< ۰/۰۰۱	۰/۵۲۳
	لامبدای ویلکز	۰/۴۷۷	۱۵/۹۲۴	۲	۲۹	< ۰/۰۰۱	۰/۵۲۳
	اثر هتلینگ	۱/۰۹۸	۱۵/۹۲۴	۲	۲۹	< ۰/۰۰۱	۰/۵۲۳
	بزرگ‌ترین ریشه روی	۱/۰۹۸	۱۵/۹۲۴	۲	۲۹	< ۰/۰۰۱	۰/۵۲۳

P<۰/۰۵ اختلاف معنی‌دار

برای بررسی این که گروه آزمایش و کنترل در کدام یک از متغیرها با یک‌دیگر تفاوت دارند در جدول ۵ نتایج تحلیل کواریانس تک متغیره گزارش شده است. با توجه به جدول ۵، آماره F برای رفتارهای قانون شکنی (P<۰/۰۰۱، $F_{۱،۳۰}$=۱۵/۳۴۶) و پرخاشگری (P<۰/۰۰۱، $F_{۱،۳۰}$=۱۸/۳۳۵) معنی‌دار است. این یافته‌ها نشان‌گر آن هستند که بین گروه‌ها در این متغیرها تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به این یافته‌ها می‌توان گفت که بسته آموزشی فرزندپروری تجربه زیسته مؤثر بوده و موجب کاهش رفتارهای قانون شکنی و پرخاشگری نوجوانان گردیده است. هم‌چنین اندازه اثر در جدول ۵ نشان می‌دهد که عضویت گروهی ۳۳/۸ درصد از تغییرات رفتارهای قانون شکنی و ۳۷/۹ درصد از تغییرات پرخاشگری را تبیین می‌کند.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

جدول ۵- نتایج تحلیل کواریانس تک متغیره جهت بررسی تفاوت گروه آزمایش (۱۷ نفر) و کنترل (۱۷ نفر) در سال ۱۳۹۹

متغیر	منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	مقدار P	اندازه اثر	توان آزمون
رفتارهای قانون شکنی	بین گروهی	۷۵/۶۴۳	۱	۷۵/۶۴۳	۱۵/۳۴۶	< ۰/۰۰۱	۰/۳۳۸	۰/۹۶۶
	خطا	۱۴۷/۸۷۰	۳۰	۴/۹۲۹				
پرخاشگری	بین گروهی	۵۷/۷۱۹	۱	۵۷/۷۱۹	۱۸/۳۳۵	< ۰/۰۰۱	۰/۳۷۹	۰/۹۸۵
	خطا	۹۴/۴۴۲	۳۰	۳/۱۴۸				

$P< ۰/۰۵$ اختلاف معنی‌دار

بحث

پژوهش حاضر با هدف تعیین اثر بخشی بسته آموزشی فرزندپروی براساس تجربه‌زیسته والدین جهت بهبود مشکلات پرخاشگری و قانون‌شکنی نوجوانان شهر اهواز انجام شد. نتایج تحلیل کواریانس نشان داد که بسته تدوین شده فرزندپروری توانسته است در گروه آزمایش باعث کاهش پرخاشگری و قانون‌شکنی نوجوانان شده و تأثیر معنی‌داری داشته است.

تاکنون پژوهشی در زمینه اثربخشی بسته آموزشی فرزندپروری براساس تجربه‌زیسته والدین دارای فرزند نوجوان با مشکل پرخاشگری انجام نشده است که بتوان همسویی و یا ناهمسویی آن را با سایر یافته‌های پژوهشی بررسی نمود، اما نتایج پژوهش حاضر با سایر پژوهش‌ها که اثربخشی شیوه‌های مختلف آموزشی را با این متغیرها نشان داده‌اند همسو می باشد. برای مثال: نتایج حاصل از آزمون نتایج نشان داد که آموزش به والدین در جهت نحوه برخورد با نوجوان خود موجب کاهش پرخاشگری نوجوان شده و این یافته همسو با پژوهش های پیشین [۳۳-۳۱، ۹] بود. در این مطالعات نشان داده شد، آموزش به والدین می‌تواند باعث کاهش مشکل پرخاشگری نوجوانان شود. در این بین یافته‌هایی که ناهمخوان با نتایج این پژوهش باشد، یافت نشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت خشونت رو به افزایش بوده و خشم یکی از عواطف متداول در نوجوانان است که بر اثر برخورد آن‌ها به موانعی در رسیدن به اهدافشان بروز می‌کند، نوجوانان بیش‌تر از سایر گروه‌های سنی مستعد خشونت هستند و سطح بالایی از خشونت به عنوان تمایل به رفتار انحرافی در آنان مشخص شده است. از آن‌جایی‌که پرخاشگری حداقل تا حدودی به شرایط و سن بستگی دارد در دوران نوجوانی رو به افزایش می‌باشد [۲۴]. براساس نظریه فرآیند اجتماعی بیش‌تر این چالش‌ها ناشی از محیط است، چرا که جوان کج‌رو را همواره فردی به تصویر می‌کشند که رفتار وی در بستر روابط و فرآیندهای اجتماعی موجود شکل می‌گیرد [۹]. دلیل اصلی بروز پرخاشگری عوامل نامطلوب خانواده می‌دانند و افزایش این مشکل در بین نوجوانان را کمبود منابع در دسترس جامعه بیان کرده‌اند، چرا که شخصیت یک شکل یخ‌زده نیست، بلکه در کل مسیر زندگی یک فرد شکل گرفته و در زندگی و فعالیت‌های روزمره خود را نشان می‌دهد، نه در لحظات دشوار زندگی [۳۳]. پرخاشگری نوجوانان یک مسئله بهداشت عمومی جهانی است که دارای پیامدهای عاطفی، اجتماعی و اقتصادی طولانی مدت

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

و پرهزینه بوده و شناسایی متغیرهایی که می‌توانند این رفتارها را در این گروه جمعیتی کاهش دهد از اهمیت حیاتی برخوردار است. بنابراین، نیاز به تعیین عوامل محافظت‌کننده رفتار پرخاشگرانه در نوجوانی وجود دارد [۷].

درمورد هم‌زمانی پرخاشگری با سایر مشکلات عاطفی و رفتاری همبستگی زیادی بین پرخاشگری و سایر صفات بیرونی به ویژه رفتارهای قانون شکنانه وجود داشته است [۳۴]. و نیز آموزش به والدین را در کاهش رفتارهای پرخاشگرانه فرزندان مؤثر دانسته‌اند [۳۲]. Hashemi و Goodarzi در پژوهش خود نشان دادند که آموزش روش‌های اصلاح رفتار به مادران، مشکلات پرخاشگری فرزندان را کاهش می‌دهد و سبب تغیرات در فتارهای نوجوانان می‌شود، چرا که برخورد والدین با نوجوانان باید به گونه‌ای باشد که به تشدید، عصبانیت، عصیانگری و عناد منجر نشود [۳۱]. آموزش سبب کاهش پرخاشگری و رفتارهای تکانش‌گری در نوجوانان می شود [۳۵].

بنابراین می‌توان بیان کرد هرگونه اشکال در نحوه برخورد والدین می‌تواند پرخاشگری نوجوان را برانگیزد. پرخاشگری با آموزش والدین قابل کنترل بوده و همان‌طور که با سپری کردن فرآیند آموزش پژوهش‌گر دریافت که والدین شرکت کننده در دوره آموزشی فهم بهتری نسبت به مشکلات نوجوان خود پیدا کردند و راه‌بردهای مقابله‌ای درست را آموزش دیدند، توان‌مندتر شدند تا بر پرخاشگری فرزند نوجوان خود مدیریت داشته باشند.

در رابطه با نتایج حاصل از آزمون تفاوت دو گروه در مؤلفه رفتارهای قانون‌شکنانه فرزند نوجوان، نتایج از نظر آماری معنی‌دار بود، به این معنا که آموزش به والدین موجب کاهش رفتار قانون‌شکنی شد. مطالعات نشان داده است که آموزش حمایت درست والدین باعث کاهش مشکلات فرزندان می‌شود و این آموزش‌ها در رابطه با رفتارهای قانون‌شکنانه در پسران و دختران بیش‌تر از مشکل پرخاشگرانه بر والدین مؤثر واقع شده است و با نظم سخت‌گیرانه والدین در ارتباط بوده، رفتارهای قانون‌شکنانه حاصل رفتارهای والدین با فرزند خود و نتیجه بی‌توجهی و عدم حس امنیت از جانب والدین با فرزند نوجوان خود می‌باشد [۳۶].

به‌طور کلی رفتارهای مشکل‌زا و مخرب در نظریه روان شناسی آدلری براساس یک الگوی روان‌شناختی مورد بررسی قرار می‌گیرد. بر این اساس که رفتارهای مخرب و ناکارآمد از قبیل اختلال‌های رفتاری با فقدان دلگرمی سازی و احساس تعلق با خانواده رابطه داشته و می‌تواند به یک منطق شخصی نامناسب ختم شود و در ادامه به یک سبک زندگی و پویایی های شخصیتی منجر شود که باعث می‌شود نوجوان در قبال دیگران احساس برتری کند [۳۷].

در تبیین این نتیجه می‌توان بیان کرد که رفتار قانون شکنانه به این صورت تعریف شده است؛ رفتارهایی که با هنجارهای عمومی جامعه در تضاد بوده و باعث بروز مشکلات برای فرد و جامعه می‌شود. در رابطه با نقش خانواده و این مشکل رفتاری باید گفت، انتقال موفقیت‌آمیز از مرحله نوجوانی به چرخه‌ی زندگی خانوادگی به آموزش والدین

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

وابسته است بر این اساس که همه انسان‌ها به یک سیستم اجتماعی تعلق دارند و خانواده سنگ‌بنای این سیستم است که در آن فرد یاد می‌گیرد چگونه با دیگران برخورد نماید و تجربیات درونی خانواده به عنوان مدل‌هایی برای روابط آینده و علاقه اجتماعی در نظر گرفته شود، در این پژوهش پژوهش گران دریافتند، آموزش به والدین موجب کاهش رفتار قانون-شکنی در فرزندان نوجوان می‌شود. بنابراین می‌توان گفت سبک فرزندپروری با مشکلات رفتاری فرزندان رابطه دارد به شکلی که بر اهمیت محیط خانوادگی در دوران کودکی و نوجوانی در این پژوهش و سایر پژوهش‌ها تأکید شده است.

این پژوهش همانند سایر پژوهش‌ها محدودیت‌هایی داشته که از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به نمونه اشاره کرد و با توجه به نوع پژوهش که به روش تحقیق آزمایشی بوده و این‌که این پژوهش در شهر اهواز انجام شد، لذا تعمیم یافته‌ها بهتر است با احتیاط انجام شود. هم‌چنین با توجه به تنوع فرهنگی بالا در این شهر، پیشنهاد می‌شود که در شهرها و فرهنگ‌های دیگر پژوهش‌های مشابه پژوهش حاضر صورت گیرد. مقایسه بسته آموزشی تنظیم شده فرزندپروری براساس تجربه زیسته با سایر آموزش‌ها فرزندپروری می‌تواند نتایج مطلوب‌تری را به همراه داشته باشد. با توجه به این‌که استفاده از مرحله پی‌گیری می‌تواند به ارزیابی بهتر نتایج درمانی بیانجامد، لذا پیشنهاد می‌شود در مطالعات مشابه مرحله پیگیری انجام گردد و نیز پژوهشی به بررسی اثربخشی بسته آموزشی فرزندپروری جهت کاهش ابعاد دیگری از مشکلات عاطفی و رفتاری نوجوانان به غیر از (قانون‌شکنی و پرخاشگری) پرداخته شود.

نتیجه‌گیری

به طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان داد آموزش به والدین روشی مناسب جهت بهبود مشکلات عاطفی و رفتاری نوجوانان، به‌خصوص پرخاشگری و قانون‌شکنی بوده است. با توجه به اثربخش بودن آموزش براساس تجربه زیستی والدین، بهتر است از نقش مداخله‌ای والدین در پیش‌گیری یا بروز رفتارهای پرخطر نوجوانان و کاهش مشکل پرخاشگری و قانون‌شکنی بهره برد. بر این اساس پیشنهاد می‌شود این مداخله به عنوان یک بسته آموزشی با تمرکز بر بهبود مهارت های فرزندپروری و افزایش آگاهی والدین، از سوی مراکز آموزشی و درمانی مورد توجه قرار گیرد. یافته‌های این پژوهش می‌تواند قلمرو نوینی را برای پژوهش‌هایی در زمینه قرزندپروری باز نماید و هم‌چنین در پیش‌گیری از این قبیل مشکلات کمک کننده می‌باشد.

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری مشاوره دانشگاه هرمزگان می‌باشد. به این وسیله از والدین نوجوانان با مشکلات پرخاشگری و قانون‌شکنی که در این پژوهش شرکت نمودند و نیز از مراکز مشاوره شهر اهواز که جهت انجام این پژوهش با پژوهش‌گر همکاری نموده اند، تشکر و قدردانی به‌عمل می‌آید.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

References

[1] Lancet T. Making the most out of crisis: child and adolescent mental health in the emergency departmen. *J Med Libr Assoc* 2016; 100 (3): 935-88.

[2] Kühn S, Mascharek A, Banaschewski T, Bodke A, Bromberg U, Büchel C, et al. Predicting development of adolescent drinking behaviour from whole brain structure at 14 years of age. *JELife* 2019; 5(8): 1-15.

[3] Yuldasheva MB, Ergashova Z. Socio-psychological support adolescents with accentuations of character and aggressiveness. *IJIE* 2021; 4(2): 363-6.

[4] McClelland E, McKinney C. Disruptive behavior and parenting in emerging adulthood :Mediational effect of parental psychopathology. *JCFS* 2016; 25(1): 212-30.

[5] Okuda M, Martins S, Wall M, Chen C, Santaella TJ, Ramos M, et al. Do parenting behaviors modify the way sensation seeking influences antisocial behaviors? *JCPP* 2019; 60(2): 169-77.

[6] Huang CC, Greene L, Chen Y, Cheung S, Wei Y. Resilience and Emotional and Behavioral Problems of Adolescents in China. *Child youth serv rev* 2018; 5(10): 1-15.

[7] Carubia B, Becker A, Levine BH. Child psychiatric emergencies: updates on trends,clinical care, and practice challenges. *Curr Psychiatry Rep* 2016; 18(4): 1-41.

[8] Min MO, Minnes S, Park H, Ridenour T, Kim JY, Yoon M, et al. Developmental trajectories of externalizing behavior from ages 4 to 12: Prenatal cocaine exposure and adolescent correlates. *Drug Alcohol Depend* 2018; (192): 223-32.

[9] Saadati M. A Sociological Study of the Role of Social Process in Explaining Risky Behaviors. *Stra Res Soc Issu Iran* 2020; 9(2): 109-34. [Farsi]

[10] Williams LR, Degnan KA, Perez-Edgar KE, Henderson HA, Rubin KH, Pine DS, et al. Impact of behavioral inhibition and parenting style on internalizing and externalizing problems from early childhood through adolescence. *J Abnorm Child Psychol* 2009; 37(8): 1063-75.

[11] Mohammad T, Nooraini I. Routine activity theory and juvenile delinquency: The roles of peers and family monitoring among Malaysian adolescents. *Child Youth Ser Rev* 2021; 3(2): 105-21. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

[12] Caso L, Greco A, Florio E, Palena N. Assessment of Family, Peers and Externalising Behaviour Dimensions in Adolescence: The Proposal of a Comprehensive Instrument (FPEB). *Int J Environ Res Public Health* 2021; 18(5): 24-7.

[13] Gao M, Du H, Davies PT, Cummings EM. Marital conflict behaviors and parenting: Dyadic links over time. *J Family Relations* 2019; 68(1): 135-49.

[14] Rebicova ML, Veselska ZD, Husarova D, Klein D, Geckova AM, Van-Dijk JP, et al. Does family communication moderate the association between adverse childhood experiences and emotional and behavioural problems. *BMC Public Health* 2020; 20(1): 1-7.

[15] Klemera E, Brooks FM, Chester KL, Magnusson J, Spencer N. Self-harm in adolescence: protective health assets in the family, school and community. *Int J Public Health* 2017; 6(2): 631-8.

[16] Bifulco A, Schimmenti A, Moran P, Jacobs C, Bunn A, Rusu AC. Problem parental care and teenage deliberate self-harm in young community adults. *Bull Menninger Clin* 2014; 78(2): 95-114.

[17] Salimibajstany C. Investigating the predictive role of Iranian family structure components on adolescents' feelings of loneliness. *Consulting Research* 2015; 14(54): 79-95.

[18] Huang CC, Chen Y, Greene L, Cheung S, Wei Y. Resilience and emotional and behavioral problems of adolescents in China: Effects of a short-term and intensive mindfulness and life skills training. *Child Youth Serv Rev* 2019; (10): 291-7.

[19] Santesteban EO, Ramos-Olazagasti MA, Eisenberg RE, Wei C, Bird HR, Canino G, et al. Parental warmth and psychiatric disorders among Puerto Rican children in two different socio-cultural contexts. *J Psychiatr Res* 2017; 5(87): 1-3.

[20] Bully P, Jaureguizar J, Bernaras E, Redondo I. Relationship between parental socialization, emotional symptoms, and academic performance during adolescence: The influence of parents' and teenagers' gender. *Int J Environ Res Public Health* 2019; 16(12): 22-31.

[21] Fawole A, Yusuf M, Obor D. Could my home be responsible for this? Adolescents' reports on family situations and delinquency in Iwo, Osun State, Nigeria. *Bangladesh e-Journal of Sociology* 2020; 17(1): 1-20.

[22] Bhide S, Sciberras E, Anderson V, Hazell P, Nicholson JM. Association between parenting style and socio-emotional and academic functioning in children with

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

and without ADHD: a community-based study. *J atten Disord* 2019; 23(5): 463-74.

[23] Hughesdon KA, Ford JD, Briggs EC, Seng JS, Miller AL, Stoddard SA. Interpersonal trauma exposure and interpersonal problems in adolescent posttraumatic stress disorder. *J Trauma Stress* 2021; 34(4): 733-43.

[24] Vuoksimaa E, Rose RJ, Pulkkinen L, Palviainen T, Rimfeld K, Lundström S. Higher aggression is related to poorer academic performance in compulsory education. *J Child Psy* 2021; *62*(3): 327-38.

[25] Rahmani M, Qasemi A, Hashemianfar A. The effect of social relations on the occurrence of high-risk behaviors of adolescents in Bojnourd. *J Appl Soci* 2016; 27(1): 1-26.

[26] Sabbagh Zadeh A, Vaziri Nejad R, Khalili P, Doosti AR, Sabzevari S. The Effect of Healthy Lifestyle Education on the Quality of Life of the Elderly in Rafsanjan: A Quasi-Experimental Study. *JRUMS* 2021; 20(5): 553-9.

[27] Achenbakh A, Thomas M, Rescoler A, Leslie A. Manual for the ASEBA school-age forms & profiles: child behavior checklist for ages 6-18, teacher's report form, youth self-report: an integrated system of multi-informant assessment. *Uni Ver Res Cent Child Youth Fam* 2001; 73-100.

[28] Minaee A. Adaptation and standardization of Child Behavior Checklist, Youth Self-report, and Teacher's Report Forms. *JOEC* 2006; 6(1): 529-58.

[29] Ghamari-Givi H, Khoshnodi-Chamachaei B. Comparison of social skills, mental health and academic performance in children with divorced, divorced and normal parents. *J Fam Stud* 2015; 69-92. [Farsi]

[30] Radfer Sh, Zarei E, Sudani M, Moallem M. Develop a parenting education package and evaluate its effectiveness on reducing adolescents' emotional and behavioral problems. PhD Thesis. Faculty of Literature and Humanitiest; University of Hormozgan; 2021: 115- 120. Not published. [Farsi]

[31] Hashemi R, Goodarzi MA. The effect of behavioral training of mothers with conduct disorder children on decreasing aggression in their children. *J Exc Coun Psy* 2016; 5(19): 106-21. [Farsi]

[32] Hejazi N, Babakhani N, Ahmadi N. The effectiveness of interpersonal communication skills training on aggression and impulsive behaviors among high school students. *J RES* 2016; 12(40): 25-38. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

adolescent female students' self-esteem. *Payesh* 2021; 20(2): 191-9. [Farsi]

[33] Vega A, Cabello R, Megías-Robles A, Gómez-Leal R, Fernández-Berrocal P. Emotional intelligence and aggressive behaviors in adolescents: a systematic review and meta-analysis. Trauma, Violence and Abuse Eur *J Public Health* 2021; 1524838021991296.

[34] Bartels M, Hendriks A, Mauri M, Krapohl E, Whipp A, Bolhuis K, et al. Childhood aggression and the co-occurrence of behavioural and emotional problems: results across ages 3–16 years from multiple raters in six cohorts in the EU-ACTION project. *Eur Child Adolesc Psychiatry* 2018; 27(9): 1105-21.

[35] Nasiriyah N, Memarian R, Rasekhi AA. The effect of parents 'communication skills training program on

[36] Ashkan S, Afrooz Gh, Talebi M, Abri F. Comparison of the effectiveness of group management parenting training and resilience in reducing adolescent behavioral problems. *Emp Exc Child* 2014; 5(2): 1-15. [Farsi]

[37] Pornemat M, Alizade H, Farrokhi N. The effectiveness of parental encouragement education package on increasing social interest in adolescents with behavioral disorders. *J Edu Manag Res* 2019; 11(41): 161-72. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]
[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]

The Effectiveness of Parenting Education Package on Reducing the Problems of Aggression and Breaking the Law in Adolescents: A Quasi-Experimental Study

Shiva Radfar[1], Eghbal Zarei [2], Mansour Sodani[3], Mahnaz Moallem[4]

Received: 22/07/21 Sent for Revision: 26/09/21 Received Revised Manuscript: 21/12/21 Accepted: 22/12/21

Background and Objectives: Parenting as a set of behaviors by parents to raise their children has always been a challenging topic for parents and educating parents is one of the basic ways to reduce these challenges. The aim of this study was to determine the effectiveness of parenting education package on reducing the problems of aggression and lawlessness in adolescents in Ahvaz.

Materials and Methods: The present study was a quasi-experimental design with experimental and control groups with pretest-posttest. Out of all parents with adolescent children with aggression and lawlessness problems referred to Ahvaz counseling centers in 2020, 34 people were selected and randomly (lottery) divided into experimental (17 people) and control (17 people) groups. The experimental group was trained in parenting package for 8 sessions and the control group did not receive any training. The Child Behavior Checklist (CBCL) was used to collect data. Data were analyzed using one-variable analysis of covariance.

Results: The results showed that parenting education had a significant effect on the score of law-breaking problems ($F=18.335$, $p<0.001$) and aggression ($F=15.346$, $p<0.001$).

Conclusion: Based on the findings of the present study, it can be concluded that the developed package of adolescent parenting is effective in improving the problems of aggression and lawlessness of adolescents, and in order to improve the behavioral problems of adolescents, this package is recommended to the parents.

Key words: Education, Parenting, Adolescents, Aggression

Funding: This study did not have any funds.

Conflict of interest: None declared.

Ethical approval: The Ethics Committee of Hormozgan University of Medical Sciences approved the study (IR.HUMS.REC.1400.110).

How to cite this article: Shiva Radfar, Eghbal Zarei, Mansour Sodani, Mahnaz Moallem. The Effectiveness of Parenting Education Package on Reducing the Problems of Aggression and Lawlessness in Adolescents: A Quasi-Experimental Study. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2022; 21 (1): 17-32. [Farsi]

1. PhD. Counseling, Department of Counseling, Faculty of Humanities, University of Hormozgan, Bandar Abbas, Iran , ORCID: 0000-0002-4971-5088

2- Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Hormozgan, Bandar Abbas, Iran ORCID: 0000-0002-3209-1803

(Corresponding Author): Tell: (076) 32242820, Fax:(076) 32242820, Email: eghbalzarei2010@yahoo.com

3- Professor, Department of Counseling , Faculty of Education & Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

4- Professor, Department of Educational Technology & Literacy, Towson University, Maryland, US

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-05]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.1.2.9]

[DOI: 10.52547/jrums.21.1.17]